

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะสาเหตุที่ว่า มนุษย์เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติหากเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และสารพัดดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรอบรู้ มีความเข้าใจมีทักษะในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลประหยัดคุ้มค่า และมีประโยชน์สูงสุด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 - 2559) ประเทศไทยเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยน เร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียน จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้ แข็งแรงขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ (กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2548 : 28)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545) มาตรา 6 ได้กำหนด ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และตามมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนได้และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม

ของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียน ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและ การแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 16) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มี คุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมี วิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิด ขึ้นกับผู้เรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งทางด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผล กระทบต่อผู้คนในเชิงบวกและเชิงลบแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาเด็กถูกละเลย การขาดวินัย ปัญหาเด็กเร่ร่อน เป็นต้น (อภิญา เวชชัย. 2555 : 1)

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น จะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งใน ด้าน การสื่อสารเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านเศรษฐกิจ การระบาดของสารเสพติด ครอบครัว การพนัน ชู้สาวการทะเลาะวิวาท การแข่งขันกันในรูปแบบต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสมซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพกายและ สุขภาพจิต ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 36)

การส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมประสานความร่วมมือกันส่งเสริมช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่องโดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งของกระทรวงศึกษา ธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุขโดย

กรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางดำเนินงาน คือปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนานักเรียนทั้ง ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมสร้างความมั่นใจ ให้แก่นักเรียน ทุกคนว่ามีครูที่ปรึกษาที่คอยดูแลทุกข์สุขเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง สนับสนุนให้ครู ทุกคนในโรงเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้บ้าน ชุมชน และ โรงเรียนเชื่อมประสานและรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับชุมชน ผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบัน เป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิตได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือส่งเสริม นักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูและลูกศิษย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนให้มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามเจตนารมณ์ของนโยบายและภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 1)

โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สภาพชุมชนโดยรอบโรงเรียน มีลักษณะเป็นพื้นที่การเกษตร หมู่บ้าน เส้นทางคมนาคม อาชีพหลักของคนในชุมชนคือเกษตรกรและรับจ้าง ปัญหาที่เกิดกับนักเรียนคือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงานรับจ้าง หรือย้ายที่อยู่เพื่อไปรับจ้างที่อื่น และบางส่วนก็ แยกกันอยู่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายหรือญาติซึ่งไม่สามารถ ดูแลได้เต็มที่ซึ่งก่อให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อปัญหาต่างๆ หลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาการหนี เรียน ติดเกม การพนัน เสพเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการศึกษา ขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดวินัย ความเอื้ออาทรต่อกันลดลง เปลี่ยนไปเป็นสังคมบริโภคนิยมมากขึ้น จากการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 เป็นต้นมา และจากการสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานยังขาดความรู้ความเข้าใจและเทคนิคกระบวนการ ดำเนินงาน ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล พบว่า โรงเรียนยังขาดการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบข้อมูลไม่เพียงพอกับการคัดกรองนักเรียน เนื่องจากมีปัญหาในการติดตามข้อมูลจากนักเรียนและข้อมูลที่โรงเรียนมีอยู่กระจัดกระจายไม่ประสานงานกัน ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการคัดกรองนักเรียน ออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยการใช้ระเบียบวาระและบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมทั้งแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ด้านการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนได้มีการดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม แต่ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจและเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูมให้มีประสิทธิภาพ ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปัญหา สำหรับครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษาควรดำเนินการมี 2 ลักษณะ คือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วย กิจกรรม 5 ลักษณะ คือการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการใช้กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริมและการใช้กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง แต่โรงเรียนมีปัญหาคือครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาขาดทักษะในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนและขาดความรู้ความเข้าใจใน วิธีการจัดกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแก้ไขแล้วแต่พฤติกรรมของนักเรียนไม่ดีขึ้น การส่งต่อภายในโรงเรียนเช่น ส่งต่อให้ฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายแนะแนว ครูฝ่ายอนามัย แต่กระบวนการส่งต่อยังขาดการประสานงานที่สมบูรณ์ และขาดหลักฐานข้อมูลในการส่งต่อที่ชัดเจนและขาดการรายงานการปรับพฤติกรรมหลังจากการดำเนินการแก้ไขแล้ว จากปัญหาดังกล่าวเป็นผล สืบเนื่องจากครูและบุคลากรในโรงเรียนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องมีการกระตุ้นในการสร้างความตระหนักในความสำคัญ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขและพร้อมที่จะพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีภาระงานที่รับผิดชอบมากทำให้ไม่มีเวลาในการ ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มที่รวมทั้งขาดการสนับสนุน การติดตามงาน การตรวจสอบอย่างจริงจังจากฝ่ายที่รับผิดชอบ

(โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม 2554 : 2)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญจึงได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนามาพัฒนา นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เน้นกระบวนการการทำงานที่เป็นระบบมีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาครู โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ด้านการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยา ขึ้นเพื่อพัฒนางานในส่วนที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพ

ปัญหาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งปัญหาในการวิจัย ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีแนวทางอะไรบ้าง
3. ผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีความสำคัญก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. ได้แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีระบบและมีประสิทธิภาพ
3. บุคลากรครูในโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายการวิจัย

การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.1.2 ครูโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 19 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย จำนวน 44 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ครูทำหน้าที่หัวหน้าสายชั้น จำนวน 6 คน

1.2.2 ตัวแทนนักเรียน ห้องละ 2 คน จำแนกเป็น ชาย 1 คน หญิง 1 คน รวม 9 ห้อง จำนวน 18 คน ได้มาโดยคัดเลือกจากนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้องและสุ่มอย่างง่ายนักเรียนอีก 1 คน

1.2.3 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามหมู่บ้านในพื้นที่ให้บริการ 10 หมู่บ้านๆ ละ 2 คน จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้องและผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นตัวแทนในข้อ 1.2.2

1.3 วิทยากรประกอบด้วย

1.3.1 ดร.สมใจ อุดมศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

1.3.2 นางจิราพร ทิพม่อม นักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ ว6. สังกัดเทศบาลตำบลบะหว้า อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

2.1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการตามกรอบแนวคิดของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.2547: 55-66) ดังนี้

2.1.1 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล

2.1.2 การคัดกรองนักเรียน

2.1.3 การส่งเสริมและพัฒนา

2.1.4 การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ

2.1.5 การส่งต่อนักเรียน

2.2 แนวทางที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย

2.2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2.2 การนิเทศภายใน

2.2.3 การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart.1988 : 11 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 301 – 303) เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นการวางแผน (Planning) 2) ขั้นการปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection)

4. ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัย 2 วงจร ดังนี้

- วงจรที่ 1 เดือน พฤษภาคม – กันยายน 2558
- วงจรที่ 2 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2558

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 อย่างมีขั้นตอน โดยการใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน และมีหลักฐานการทำงานที่ชัดเจน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน นำไปสู่การบรรลุผลในจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านครอบครัว และด้านสังคม

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23 ที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และจำแนกนักเรียนตามกลุ่มดังนี้

1.2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียน ที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ปกติ

1.2.2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียน ที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียน แล้วอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มว่าจะมีปัญหา

1.2.3 กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียน ที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนแล้วอยู่ในกลุ่มมีปัญหา

1.3 การส่งเสริมและพัฒนา หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาได้พัฒนาตนเอง ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข หมายถึง การกำหนดแนวทางดูแลและช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนมีปัญหา หรือกำหนดแนวทางช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา

1.5 การส่งต่อ หมายถึง การแก้ปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนแล้วยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ดำเนินการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้ความช่วยเหลือต่อไป

2. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินการในปัจจุบันของโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 ในการดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียน

3. ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่เกิดจากการปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารจัดการ การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

5. ครู หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้างที่ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการสอนในโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23

6. นักเรียน หมายถึง นักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

7. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าและการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน โดยกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ให้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการวางแผน 2) ขั้นการปฏิบัติ 3) ขั้นการสังเกตการณ์ และ 4) ขั้นการสะท้อนกลับ

8. แนวทางการพัฒนา หมายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมให้ครูโรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วิธีการดังนี้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน

8.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ซึ่งมีกิจกรรมหลัก ประกอบด้วย การฟังบรรยายจากวิทยากร การอภิปราย การวิเคราะห์กรณีศึกษา การร่วมสรุปประเด็นเพื่อการพัฒนา การฝึกปฏิบัติใช้แบบฟอร์มต่างๆ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนการซักถามคำถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติ

8.2 การนิเทศภายใน หมายถึง การให้คำแนะนำ การสังเกตและการให้ความช่วยเหลือในขณะดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 และในวงรอบที่ 2 ใช้การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) ซึ่งเป็นการให้คำแนะนำ คำชี้แนะในเรื่องที่ผู้ได้รับการนิเทศยังไม่เข้าใจ ให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี